

**MÜZİK EĞİTİMİ ANABİLİM DALLARINDA GÖREV YAPAN SES EĞİTİMCİLERİNİN
KULLANDIKLARI SES EGZERSİZLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA****Ece CELASUN*****Harun KESKİN******ÖZET**

Bu araştırmanın amacı, müzik eğitimi anabilim dallarında görev yapan ses eğitimcilerinin kullandıkları ses egzersizlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan bütüncül tek durum deseni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu müzik eğitimi anabilim dallarında görev yapan 16 ses eğitimcisi oluşturmuştur. Ses eğitimcileri ile yapılan online görüşmelerden elde edilen ses egzersizleri notaya alınmış, nota yazım programı ile yazılmıştır. Bu çerçevede, araştırma verileri araştırmacılar tarafından oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş ve betimsel olarak analiz edilmiştir. Ses eğitimcilerinin tamamının derslerinde öğrencilerine ses egzersizleri yaptırdığı, geçmişten bu yana kendi hocalarından öğrendikleri ses egzersizlerini kullandıkları ve piyanoyu etkili kullandıklarını ifade ettikleri anlaşılırken; büyük çoğunluğunun 5'li aralıkta Majör dizilerde ses egzersizlerini kullandıkları saptanmıştır. Ses eğitimcilerinin; yapısında majör-minör değişimlerin olduğu, sıralı ezgiler yerine farklı aralıkların harmanlandığı ezgilerle oluşturulmuş egzersizleri kullanmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ses, ses eğitimi, müzik eğitimi, egzersiz, ses egzersizleri**A RESEARCH ON THE VOCAL EXERCISES USED BY VOICE TRAINERS WORKING IN THE
DEPARTMENTS OF MUSIC EDUCATION****ABSTRACT**

The aim of this research is to reveal the vocal exercises used by voice educators working in music education departments. The research was conducted with a holistic single-case design, which is one of the qualitative research methods. The study group of the research consisted of 16 voice educators working in music education departments. The vocal exercises obtained from online interviews with voice educators were notated and written with a note-writing program. In this framework, the research data were obtained through a semi-structured interview form created by the researchers and analyzed descriptively. While it was understood that all of the voice educators had their students perform vocal exercises, used the vocal exercises they had learned from their own teachers in the past, and stated that they used the piano effectively; it was found that the majority of them used vocal exercises in major scales in the interval of 5. It is recommended that vocal educators should use exercises with melodies that have major-minor changes in their structure and that blend different intervals instead of sequential melodies.

Keywords: Voice, voice education, music education, exercise, voice exercises.

* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü GSE Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, ececelasun@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8207-6700

** Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi GSE Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, harunkeskin@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9310-6159

1. GİRİŞ

Bebeğin dünyaya gelip akciğerlerini ilk kez oksijenle doldurduğu anda solunuma başlaması, sesini kullanarak ağlamaya başlaması gibi içgüdüsel yapılan bazı eylemler vardır. Sesimizi kullanmak da bu eylemlerden birisidir. Dünyaya geldiğimiz andan itibaren sesimizi kullanmaya başlarız. Ses eğitimi kontrolünün kazanılmadığı bu süreçte bebek, tüm gün ağlasa bile sesi hiç kısılmaz. Bunun sebebi kullanılan doğal ses tekniğinin en doğru teknik olarak kabul edilmesidir. Zaman içerisinde fiziksel, zihinsel, sosyal ve psikolojik etmenler sebebiyle doğal sesimizden uzaklaşabiliriz. Doğal ses tekniğini korumak ve bu bilinci tekrardan kazanabilmek için bireyin anatomik ve fizyolojik farklılıkları göz önünde bulundurularak sesin temel öğelerini ve çeşitli söyleme tekniklerini kazandırmak hedeflenir. Literatür incelendiğinde ses üzerine yapılmış çalışmaların çok eskiye dayandığı görülmüştür. “Hipokrat akciğerlerin, dudakların ve dilin fonasyon için önemini belirtmiştir. Aristo ses üzerine çalışmalar yapmış ve sesin duygu ile olan ilişkisini tanımlamıştır” (Uğurtay, 2006:1). Bu araştırmaların saptanan ilk çalışmalar oldukları ve araştırma konularının temel anlamda sınırlı bir kapsamı olduğu söylenebilir. M.S. 131-201 yılları arasında yaşamış olan Claudius Galen, larengoloji ve ses biliminin kurucusu olarak kabul edilir. Galen, larenksi tanımlamış ve konuşma ile sesi birbirinden ayırmıştır. Zaman içerisinde ses oluşumunun farklı anatomik yapılar ve fizyolojik sistemlerin yer aldığı kompleks akustik bir fenomen olduğu anlaşılmıştır (Uğurtay, 2006:1).

Ses ve madde; sesin maddesel bir oluşuma ihtiyaç duymasıyla ilişkilidir. Madde olmadan ses meydana gelemez. Ses bir boşlukta yayılamayacağı için dalgalar yoluyla yol alabileceği bir maddesel oluşuma ihtiyaç duyar. “Ses, tabiattaki esnek cisimlerin titreşiminden oluşan fiziki bir enerjidir. İnsanda bu enerji konuşma veya bazen de şarkı söyleme şeklinde ortaya çıkar. İnsanın dünyaya gelişinde ilk oluşturduğu ürün çığlık veya ağlama şeklinde bir sestir ve ömür boyu insani özellik olarak konuşma şeklinde devam edecektir” (Gerçeker vd., 2000:71). Doğada gerçekleşen tüm olaylar kendilerini sesle ifade ederler. Bazı sesler doğal ses çıkaran kaynaklarla oluşur; yağmur, rüzgar, canlı varlıkların çıkardığı sesler bunlardandır. Ancak bazı sesler yapay ses kaynakları olan makine, çalgı gibi araç ve gereçler yolu ile oluşurlar. “Çevremiz seslerle örülü bir ağ ile kuşatılmıştır” (Uçan, 1994; akt. Öztürk ve Akgün, 2007). İnsanları diğer canlılardan ve işitebildiğimiz ses kaynaklarından ayıran en önemli özelliklerinden biri sesidir ve bunun yanında sesinin tınısı, gürlük bakımından geniş olanaklara sahip olması ve elbette konuşma ve artikülasyonun getirdiği teknik becerileridir. “Sesimiz bedenimizin türlü perdelerde, çeşitli tınılarda kişiden kişiye değişen, kendine özgü biçimde çıkar. İnsanları sesinden tanır ve çoğu kez biz farkına varmasak da ses insanın varlığını, kişiliğini belirler” (Gerçeker vd., 2000:71). Bununla birlikte parmak izlerinin ayırt edici özelliğe sahip olması gibi insan sesinin de kişiye özgü, benzeri olmayan bir özelliği vardır. Bu ayırımın yapılmasında etkili olan ise anatomik ve fizyolojik farklılıklardır.

İki maddenin birbirine sürtülerek ya da vurularak ses çıkarması ile insanda sesin oluşması için var olan mekanizmanın işleyişi farklı bir süreci içinde barındırır. “Ses, karın kasları, diyafram, akciğerler, kaburgalar, nefes borusu, gırtlak ve içindeki ses telleri, farenks, ağız ve burun boşluklarının ortak bir disiplin içinde, aynı anda çalışarak havayı titreştirmesi ile oluşur. Bu başka bir anlatımla, kasıklardan dudakların ucuna kadar olan bölgedeki tüm organların, sesi oluşturmak için, birbirlerini destekleyerek uyum içinde çalışmaları demektir” (Talay, 2019:7). İnsan sesinin oluşumunda en temel basamağın hava olduğu söylenebilir. “Nefes kuvvetinin ve ardından sesin elde edilebilmesi için önce nefes alınıp akciğerlerde sıkıştırılmalı ve bir süre orda tutulduktan sonra yoğun bir akıntı gibi ses tellerine yönlendirilmelidir” (Frisell, 2007:132). Kar (2020) çalışmasında, Peter Jacobson’ın “Sadece vokal mekanizmanız değil, tüm vücudunuz sizin enstrümanınızdır. Şarkı söylerken tasarımıyla işbirliği yaparak özgürlük bulabilir ve rahatlarsınız” diyerek şarkı söylemenin insan anatomisi ile olan ilişkisine dikkat çektiğini belirtmiştir. Nasıl ki bir klarnetçi için ağızlığına taktığı kamış, bir trompetçi için ağızlığı, bir kemancı için yayı sesin rengi için önemli ise insan için de sesin rengini ve meydana gelmesini

etkileyen önemli bir unsur vardır. “Sesini kullanan insanların özellikle müzik öğretmenlerinin, sanatçıların larenksi, cerrahın parmakları, balerinin ayak uçları, avcının gözleri değerindedir” (Sevinç ve Şimşek, 2004:208).

Bu bağlamda müzikal sesler elde etme ile sınırlandırabileceğimiz şarkı söyleme davranışının, konuşma dilinin gelişiminden önce var olduğu söylenebilir. Bireylerde şarkı söyleme becerisinin gelişimine dönük doğru ses kullanımı kazanımı sağlanabilir. Bu süreç, öğrencide geliştirilmesi amaçlanan davranışların önceden belirlenerek sıralanması, yaş ve ses özelliklerine uygun öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi ve bu düzenlemelerin beklenen davranışları geliştirip geliştirmediğinin ortaya konulması için gerekli verileri elde etmeyi ve değerlendirme aşamalarını kapsamaktadır. Ses kavramı, tek başına soyut bir kavram olduğu için müzik eğitimindeki diğer çalgılara nazaran kimi yönleriyle biraz daha zorlayıcı olduğu söylenebilir. Bu nedenle hedeflenen kazanımlar doğrultusunda dikkatli ve disiplinli bir çalışma gerekmektedir.

Müzik eğitimi tüm boyutlarıyla, tüm alt kollarıyla bir bütündür. “Müzik eğitimi içerisinde önemli bir yeri olan "ses eğitimi; "bireylere sesini konuşurken ve şarkı söylerken, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak kullanabilmesi için gereken davranışların kazandırıldığı, önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle, planlanan hedeflere yönelik olarak uygulanan, planlı-programlı bir etkileşim sürecidir” (Otacıoğlu, 2020:1297). Yalnızca vokal eğitiminde değil, mesleki müzik eğitimi içinde her branşın eğitiminde öğrencilerin temel müzik teorilerine öğrendiği süreçlerde seslerini kullanmaları beklenmektedir. “Temelde ses ögesi, müzik eğitiminin hedeflerine uygun öğrencide davranış değişiklikleri oluşturma sürecinde müzik öğretmenin en çok kullandığı araçtır” (Gürkan Öztürk, 2003:80). “Sese; dayanıklılık, sağlamlık kazandırmak için sesi işlemek, yetiştirmek ve sesle şarkı söyleme sanatıdır. Aynı zamanda insan sesiyle oluşturulan müziksel ve teknik sesler bütünü olarak da adlandırılmaktadır” (Kekeç, 2006:9).

Say’a (2005) göre ses eğitimi, şarkı söyleme sanatında müzikal edinimleri ilerletmeyi hedefleyen sanatsal ve teknik çalışma sürecidir. Bu sanatsal ve teknik çalışma süreci boyunca, müzik öğretmeni adayına nefesi, doğru ve verimli şekilde kullanmayı, kelimeleri doğru tonlamalarla, doğru şekilde artiküle etmeyi, anatomik yapısına uygun postür geliştirmeyi öğretmek amaçlanmaktadır. Bu sayılan teknik çalışmalar, dersin sanatsal boyutu olan etkili, güzel ve akıcı bir şekilde şarkı söyleme becerisiyle birlikte müzik öğretmeni adaylarına kazandırılmak istenir (Tepe, 2021:14).

Ses eğitiminde; sesin yüksekliği, tınısı ve şiddeti gibi özellikleri göz önüne alınarak ses açma egzersizleri oluşturulmalıdır. “Egzersiz, fiziksel uygunluğun bir veya daha fazla bileşeninin (dayanıklılık, esneklik, kassal uygunluk) korunmasını veya geliştirilmesini amaçlayan düzenli, planlanmış ve tekrarlı fiziksel aktiviteler bütünüdür” (Akgöl, 2019:8). Müzik eğitiminin metodolojik bir yol izlediği yüzyıllar içinde, diğer tüm çalgılarda olduğu gibi ses için de egzersizler oluşturulmuştur. “Ses eğitiminde doğru bir ses üretimi için sesin yapısına uygun teknikte ses egzersizleri yapılmalıdır” (Kartal, 2009:130). Kaslarla ilişkili bir süreç olan sesin oluşumunda, kasların doğru bir şekilde kullanılması için belirli başlangıç ritüelleri ile çalışmalara başlamak gerekliliği genel olarak kabul görmüş bir yoldur. “Ses açma alıştırmaları insan sesinin en doğru ve sağlıklı şekilde kullanılması, sesin kullanılabilir sınırlar içinde genişletebilmek, parlak ve doğru seslendirme yapabilmek için önemlidir” (Öner, 2020). Çalgı eğitiminde olduğu gibi vokal eğitiminde de günlük çalışmalar önemli bir yer tutar. “Genelde birçok şancının günlük çalışma rutinlerinin bolca çıkıcı diziden ve birbirine benzeyen gösterişli dizilerden oluştuğu bilinir” (Sabol vd., 1995:27).

Egzersizlerin ısınma için kullanılmasının yanında var olan teknik kapasiteyi geliştirmeye dönük kullanılması gerektiği söylenebilir. “Ses egzersizleri sesi geliştirmek ve belirli teknikleri kazandırmak amacıyla yapılmış amacına göre ses aralığı ve seslendirildiği harfleri değişen ses dizisidir. Ses egzersizleri genellikle vokal seslerle yapılırlar. Seslerin doğru boğumlanması, ses egzersizlerinin de doğru yapılmasını sağlar” (Kurt, 2004: 70). Çeşitli organların ve kasların ortaklaşa çalıştığı ses üretme sürecinde fiziksel sağlığın iyi olması sesi de

etkileyebilir. “Her ne kadar vokal kalitesinin tanımlanması ile ilgili bir fikir birliği olmasa da; zayıf bir vokal ile fiziksel sağlık arasında güçlü bir ilişki olduğu çok açıktır” (LaPine, 2008: 24). Vokal egzersizlerin amacı, bireyin sesini ısıtmak ve türe özgü şan tekniğini geliştirmektir. “Kolaydan başlayarak zora doğru giden ses egzersizleri, nefesin ve sesin denetim altına alınmasını, ses organının ve ses kaslarının güçlenmesini, rezonans, artikülasyon, diksiyon, fonasyon, odaklama, entonasyon, nüans, legato, staccato, glissando, trill, vibrato yapabilme becerisinin geliştirilmesini sağlar” (Polat, 2017). Egzersizler vokal kullanımı konusunda yol gösterici ve deneyim kazandırıcı misyona sahiptir. “Önemli vokal değişimleri sıklıkla yanlış vokal kullanımlarıyla (ses tellerinin kapalı olduğu durumlarda aşırı güç kullanımı ile öksürme ve boğaz temizleme) ve kötü vokal kullanımı (haykırma, bağırma, zayıf teknikle şarkı söyleme) ile ilişkilendirilir” (LaPine, 2008: 25).

Sesi, doğru egzersizler yaparak eğitmek mümkündür. Bu konudaki en önemli noktalardan biri; her ses egzersizinin belirli bir amaca yönelik olmasıdır. Ses eğitimi derslerinde kullanılan ses egzersizleri, yapılan tanımlardan yola çıkılarak elde edilen kazanımların yanı sıra seslendirilecek eser öncesi hazırlık aşamasıdır. İhtiyaçları farklılık gösteren öğrenciler için, ihtiyaçlarına uygun ses egzersiz çalışmalarının ayrı bir şekilde oluşturulması gerekir. Egzersizler kişiye uygun seçildiğinde ve doğru yapıldıklarında yanlış çalışan kas hareketlerini düzeltir ve yeni kas hafızası oluşmasını sağlar. İyi ısıtılan bir ses ve düzenli, bilinçli yapılan çalışmalar iyi bir performansında garantisidir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı müzik eğitimi anabilim dallarında görev yapan ses eğitimcilerinin ses eğitimi derslerinde kullandıkları ses egzersizlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu ses egzersizleriyle birlikte ses eğitimcilerinin ses eğitimi dersleri kapsamında egzersizleri belirlerken dikkat ettikleri hususlar, kullandıkları eğitim materyalleri, öğrencilere kazandırdıkları beceriler ve ses egzersizleri ile ilgili güncel ses egzersizleri edinmeye dönük başvurdukları kaynaklar gibi konular ele alınmıştır.

Bu doğrultuda araştırmanın problemini “Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında görev yapan ses eğitimcilerinin derslerinde kullandıkları ses egzersizleri nelerdir?” cümlesi oluşturmaktadır.

Araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibidir:

1. Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında görev yapan ses eğitimcileri, derslerinin başlangıcında öğrencilerine ses egzersizleri yaptırırlar mı?
2. Ses eğitimcileri ses egzersizleri çalışmalarını uygularken hangi eğitim materyallerinden yararlanırlar?
3. Ses eğitimcilerinin en sık tercih ettikleri ses egzersizleri nelerdir?
4. Ses eğitimcilerinin derslerinde ses egzersizlerini belirlerken dikkat ettikleri hususlar nelerdir?
5. Ses eğitimcilerinin ses egzersizleri yoluyla öğrencilerine kazandırdıkları beceriler nelerdir?

Bu araştırma, Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında görev yapan ses eğitimcilerinin kullandıkları ses egzersizlerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Literatürü taradığımızda ses egzersizleri/alıştırmaları konu başlığını barındıran sınırlı sayıda çalışmaya (Şenyayla, 2006; Kar, 2020; Olkun, 2019, Öner, 2020; Polat, 2018, Gürel 2021) rastlanmıştır. Rastlanılan çalışmaların birçoğunda ise kullanılan ses egzersizleri örnekleri yer almamaktadır. Çalışma Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında ses eğitimi dersleriyle doğrudan ilişkili olması ve en sık kullanılan ses egzersizlerini içermesi yönüyle önemli görülmektedir. Eğitimde teknoloji ve iletişimin yaygınlaşmasının bir yansıması olarak, ses eğitimcilerinin ses egzersizlerini belirlerken güncel çalışmalardan yararlanıp yararlanmadıklarının anlaşılması bakımından da bu çalışma önemli görülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan bütüncül tek durum deseni ile gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Subaşı ve Okumuş, 2017).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılı güz yarıyılında eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik eğitimi anabilim dallarında görev yapan 16 ses eğitimcisi oluşturmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme yolu izlenmiştir. Evrende incelenen problemle ilgili olarak kendi içinde benzeşik farklı durumların belirlenmesi belirlenerek çalışmanın bu durumlar üzerinde yapılması maksimum çeşitlilik örnekleme tanımlar (Büyüköztürk vd., 2019:93). Farklı bölgelerde yer alan üniversitelerin ilgili birimlerinde görev yapan ses eğitimcileri çalışmaya dâhil edilerek ses eğitimcileri tarafından kullanılan ses egzersizlerinin daha geniş bir açıdan ele alınması sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılım gösteren ses eğitimcilerinin demografik özelliklerine Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Ses Eğitimcilerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Akademik Unvan	Görev Yapılan Kurum	Birimde Görev Yapılan Süre	Ses Eğitimi Derslerini Yürütme Süresi	Mezun Olunan Lisans Programı
Erkek	Dr.Öğr. Üyesi	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	17 yıl	17yıl	MEABD
Kadın	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi	30yıl	19yıl	MEABD
Erkek	Dr. Öğr. Üyesi	Giresun Üniversitesi	7yıl	9yıl	MEABD
Kadın	Öğr. Gör.	Marmara Üniversitesi	31yıl	31yıl	MEABD
Kadın	Dr. Öğr. Üyesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi	22yıl	22yıl	MEABD
Kadın	Prof. Dr.	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	20yıl	31yıl	MEABD
Kadın	Doç. Dr.	Marmara Üniversitesi	33yıl	33yıl	MEABD
Erkek	Öğr. Gör.	Harran Üniversitesi	5yıl	5yıl	Konservatuar
Kadın	Öğr.Gör.	Balıkesir Üniversitesi	10yıl	17yıl	Konservatuar
Kadın	Öğr.Gör.	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	5 ay	5 ay	MEABD
Erkek	Doç. Dr.	Gazi Üniversitesi	2yıl	15yıl	MEABD
Kadın	Öğr. Gör.	Atatürk Üniversitesi	25 yıl	25 yıl	MEABD
Erkek	Öğr. Gör.	Atatürk Üniversitesi	2 yıl	2 yıl	MEABD

Kadın	Prof. Dr.	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	22yıl	22yıl	MEABD
Kadın	Prof. Dr.	Mehmet Akif Ersoy	29yıl	29yıl	MEABD
Kadın	Öğr. Gör.	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	20yıl	22yıl	MEABD

Tablo 1’de yansıtıldığı gibi; katılımcıların 5’i erkek, 11’i kadındır. Katılımcıların 7’si Öğr. Gör., 3’ü Dr. Öğr. Üyesi, 2’si Doç. Dr. ve 4’ü Prof. Dr.’dur. Katılımcıların 4’ü 1-10 yıl arası ses eğitimi derslerini yürütmekte, 4’ü 11-20 yıl arası, 8’i ise 21 yıl ve üzeri süresinde ses eğitimi derslerini yürütmektedir. Katılımcıların mezun oldukları lisans türlerine bakıldığında 2’si konservatuvar mezunu iken, 14’ü müzik eğitimi anabilim dalı mezunudur.

2.3. Verilerin Toplanması

Veriler, her bölgeden en az; varsa iki, yoksa bir üniversitenin müzik eğitimi anabilim dallarında görev yapan toplam 16 ses eğitimcisi ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilmiştir. Belirlenen ses eğitimcilerinden veri toplamaya yönelik etik kurul raporu alınmıştır. Bu görüşmeler ile elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Katılımcılara görüşme öncesi çalışma ile ilgili bilgi verilmiş ve gönüllülük esasına dayalı olarak katılımları sağlanmıştır.

Görüşme için belirlenen üniversiteler, Bolu Abant İzzel Baysal Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Balıkesir Necati Bey Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Dokuz Eylül Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Giresun Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Harran Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı’ndan oluşmuştur. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ve Dokuz Eylül Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalında görev yapan ses eğitimcileri ile çeşitli yollarla iletişime geçilmiş ancak yanıt alınamamıştır.

Görüşme soruları oluşturulurken ilk olarak alanyazın taraması yapılmış, ardından araştırmacının amacı doğrultusunda oluşturulan soruların çalışmaya uygunluğu açısından değerlendirilmesi için üç uzmanın görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli görülen değişikliklerden sonra ön uygulaması yapılarak kapsam geçerliği sağlanmıştır. Bu doğrultuda görüşme sorularına gerekli düzenlemeler yapılarak görüşmeye uygun hale getirilmiştir. Görüşme formunda ses eğitimcilerinin kişisel özelliklerini belirlemek amacı ile 6 soru ve derslerinde kullandıkları ses egzersizlerine ilişkin 8 soru olmak üzere toplam 14 soru yer almaktadır. Formda ses eğitimcilerinin; ses egzersizleriyle birlikte egzersizleri belirlerken dikkat ettikleri hususlar, kullandıkları eğitim materyalleri ve öğrencilere kazandırılan beceriler gibi konuları içeren sorular yer almaktadır.

Katılımcılarla ilk olarak e-posta yoluyla, daha sonra telefon yoluyla iletişime geçilmiş ve uygun bulunan gün ve saatte görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 12 katılımcı ile zoom programıyla, 3 katılımcı ile telefonla, 1 katılımcı ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Zoom programı ve yüz yüze yapılan görüşmeler yaklaşık 10-15 dakika, telefon ile yapılan görüşmeler yaklaşık 5-10 dakika sürmüştür. Zoom programıyla yapılan görüşmeler görüntü kaydı ile, telefon ve yüz yüze yapılan görüşmeler ise ses kaydı ile kayıt altına alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri betimsel olarak analiz edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e (2000) göre betimsel analiz içerik analizine göre daha yüzeyseldir ve daha çok araştırmacının kavramsal yapısının önceden açık bir biçimde

belirlendiği araştırmalarda kullanılır. Betimsel analiz önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analizde kendileriyle görüşülen veya gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak için, doğrudan ifadeler yer verilebilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu araştırmada elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından, araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen boyutlar çerçevesinde, görüşme sürecinde kullanılan sorular dikkate alınarak sunulmuş ve analiz edilmiştir.

Araştırmada görüşme uygulanmış olan ses eğitimcileri “SE1” (Ses Eğitimcisi 1) , SE2 (Ses Eğitimcisi 2) ... vb. kodlarla araştırma bulgusuna eklenmiştir. Yapılan görüşmeler dinlenilmiş ve sözel yanıtlar metin haline, ezgisel yanıtlar notaya geçirilerek veri haline dönüştürülmüştür.

3. BULGULAR

3.1. Ses Eğitimcilerinin Derslerin Başlangıcında Ses Egzersizi Yaptırma Durumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcılara derslerinin başlangıcında yaptıkları ses egzersizlerine ilişkin görüşleri sorulduğunda katılımcılardan bazıları(SE3, SE8, SE11, SE12) ses egzersizleri yaptırmadan önce nefes egzersizleriyle başladıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (SE1, SE4, SE6, SE7, SE9, SE10, SE13, SE14, SE15, SE16) derslerine ses egzersizleri yaptırarak başladıklarını belirtmiştir. Bir katılımcı (SE5) ise derslerinin başlangıcında ses egzersizleriyle başlama durumunun dersin türüne göre (bireysel ses eğitimi, bireysel çalgı şan dersi) değiştiğini belirtmiştir. Buna ek olarak katılımcılardan bir diğeri (SE2) YÖK 2018 programının uygulanması sebebi ile, 2020 tarihinden önce ses egzersizleriyle başladığını 2020’den sonra ses egzersizleri yaptırarak başlamadığını belirtmiştir. Örneğin;

“2020 yılına kadar yaptığım derslerde mutlaka her derse başlamadan evvel ses açmak, vücudu açmak ve ısıtmak için ses egzersizleri yapıyordum. Ancak son iki yıldır yürüttüğüm derslerde bunları yapamıyorum. Çünkü öğrencilerimiz doğru düzgün nota okuyamıyorlar. Ağırlığı daha çok eseri deşifre etmelerine yardımcı olmaya veriyorum.” (SE2)

3.2. Ses Eğitimcilerinin Ses Egzersizleri Çalışmalarını Uygularken Kullandıkları Eğitim Materyallerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların tamamı derslerinde, geçmişten günümüze öğretmenlerinden edindikleri ses egzersizlerini kullandıklarını; duruma ve ihtiyaca dönük ses egzersizleri yarattıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu(SE3, SE5, SE7, SE8, SE9, SE11, SE12, SE13, SE15, SE16) metot kitaplardaki ses egzersizlerinden yararlandıklarını belirtirken katılımcılardan bazıları (SE1, SE2, SE4, SE10, SE14) metot kitaplardaki ses egzersizlerinden yararlanmadıklarını ifade etmiştir. Bir katılımcı (SE6) ise teorik bilgiler için ses eğitimi kitaplarını kullandığını fakat egzersizlerinden yararlanmadığını ve diğeri bir katılımcı (SE1) ise ses eğitimi sürecinde, ses egzersizleri açısından metot kitapların yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Örneğin;

“Metot kitaplar ilk tercih edeceğim çalışma yöntemi olamaz. Bu işin teorik tarafı da vardır. Bunun için kitaplardan yararlanılabilir. Örneğin sesin oluşumu, fizyolojisi, doğru telaffuz, artikülasyon. Ses eğitimi doğası gereği uygulamalı yapıldığı için kitaplar ancak bazı zamanlar eşlik edebilir.” (SE6)

“Bu konuda metot kitaplarımız yetersiz. Ben daha çok öğrenciye göre egzersiz yapma taraftarıyım. Bildiğim eserlerden veya duyduğum kelimelerden yola çıkarak doğaçlama yapıyorum. Metotları inceledim fakat kendi zamanımda metot kitap yoktu ve hocalarımdan öğrendiklerimle, kendi bildiklerimle bir karma yaptım. Şuanda da aynı çalışmayı uyguluyorum.” (SE1)

Kullanılan kaynak ve metot kitaplara ilişkin görüşler alındığında, katılımcıların bir kısmı (SE9, SE7, SE13, SE16) Asena Gözen Baltacıoğlu- Şan İçin Temel Bilgiler ve Ses Egzersizleri metot kitabını kullandıklarını, bazı katılımcılar (SE6, SE7, SE13) ise Ayşe Meral Türeyin – Ses Eğitiminde Metot Ve Uygulama kitabını kullandıklarını ifade etmiştir. Buna ek olarak bazı katılımcılar (SE11, SE15, SE16) Suna çevik – Koro Eğitimi kitabını kullanırken, bazı katılımcılar (SE5, SE9, SE12) ise Concon, Vaccai ve Panofka metot kitaplarını kullandıklarını belirtmiştir. Diğer katılımcılar (SE7, SE13) ise Gülşen Şimşek – Şan İçin Pişano Eşlikli Albüm, (SE7, SE13) Gül Sabar - Sesimiz, Eğitimi ve Korunması, (SE15) Mustafa Kartal – Ses Teknikleri, (SE11) Mathilde Marchesi - Bel Canto metot kitaplarındaki ses egzersizlerinden yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (SE2, SE3, SE6, SE7, SE8, SE9, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16) güncel ses egzersizleri çalışmalarını Youtube platformu üzerinden takip ettiklerini ifade etmiştir. Buna ek olarak katılımcıların bir kısmı (SE2, SE3, SE6, SE9, SE12, SE14, SE15, SE16) meslektaşlarla iletişim yoluyla güncel çalışmaları takip ettiklerini belirtmiştir. Katılımcıların bazıları (SE3, SE14, SE16) masterclass yoluyla, bazıları (SE4, SE7, SE13, SE16) yayınlar üzerinden, bazıları (SE4, SE9, SE16) ise yabancı kaynakları takip ederek güncel ses egzersizi çalışmalarını takip ettiklerini belirtmiştir. İki katılımcı (SE1, SE10) kaynakların tamamını takip ettiklerini belirtirken, iki katılımcı (SE5, SE11) hiçbirini takip etmediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların tamamı derslerinde pişanoyu etkili olarak kullandıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar (SE2, SE6) ses eğitimcilerinin pişano konusunda yeterince ilgili olmadıklarını, bazı katılımcılar (SE5, SE11) ise pişanonun ses eğitiminde önemli bir rol oynadığını ifade etmişlerdir. Örneğin;

“Kesinlikle iyi kullanırım. Aktif bir şekilde pişanoyu kullanamayan meslektaşlarımı görüyorum ve bu tür durumlar beni üzüyor açıkçası. Çünkü eşlik yapamadığı için sadece ezgiyi çalışıyor. Ezgiyi çaldığı için ortaya bir müzik çıkmıyor. Öğrenci formu anlamıyor, müziğin içine giremiyor. Eksik kalıyor.” (SE2)

“Etkili olarak kullandığımı düşünüyorum. Eğitimcilerin pişano konusunda biraz mesafeli olduklarını ve pişanoyla yeterince ilgilenmediklerini düşünüyorum. Bir parçanın eşliğine akorlarla fonksiyonlarla eşlik edebilecek kadar pişanoyu belli bir seviyenin üzerinde çalabilmesi gerekir. Mutlaka pişanoda eş zamanlı olarak şanla birlikte yürümelidir.” (SE6)

“Pişanosuz bir ses eğitimi düşünülemez. İyi olmak zorundasınız.” (SE5)

“Pişano bir şancının yardımcı çalgısıdır. Etkili kullanması önemlidir. Bir pişanist gibi eşlik edemiyorum fakat yeteri kadar eşlik ettiğimi düşünüyorum.” (SE11)

3.3. Ses Eğitimcilerinin Derslerinde En sık Tercih Ettikleri Ses Egzersizlerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda, ses eğitimcilerinin ses egzersizleri çalışmalarını uygularken geçmişten günümüze öğretmenlerinden edindikleri; duruma ve ihtiyaca dönük yarattıkları, metot kitaplardan yararlandıkları ses egzersizlerine yer verilmiştir.

Ses Eğitimcilerinin Geçmişten Günümüze Öğretmenlerinden Edinerek Derslerinde Kullandıkları Ses Egzersizleri

SE1: Egzersiz 1 ve 2

The image displays two staves of musical notation. The first staff is in 4/4 time and features a melody of quarter notes: Mo, mo, mo, mo, mo, mo, mo. The second staff is also in 4/4 time and features a more complex melody with eighth and sixteenth notes, including a key signature change to one sharp (F#) in the middle. The notes are: Li ri la ra li ri la ra li Li ri la ra li ri la ra li Li ri la ra li ri la ra li.

SE2: Egzersiz 1, 2 ve 3

Yah ha h ha h ha h ha

Yu Ya

Yu ya

SE3: Egzersiz 1, 2 ve 3

Ya

i a i

Ya ha ha ha ha ha

SE4: Egzersiz 1 ve 2

Yu

Mam mam mam mam mam mam mam mam mam mam

mam mam mam mam mam mam mam mam mam mam

SE5: Egzersiz 1, 2, 3 ve 4

Vokal belirtilmedi

Yu Ya

i a

SE6: Egzersiz 1 ve 2

M
Vokal belirtilmedi

SE8: Egzersiz 1,2 ve 3

Mo no mo no mi ni mi ni mo
Tu dor mi Tu dor mi
i ya i

SE9: Egzersiz 1 ve 2

i ya i
Ya ye yi yo

SE10: Egzersiz 1 ve 2

Mi ya mi ya
Mi me mo ma

SE11: Egzersiz 1 ve 2

i ya i
i o a i

SE12: Egzersiz 1 ve 2

Yu
Mam mam mam mam mam

SE13: Egzersiz 1 ve 2

i ya
Mi yo

SE14: Egzersiz 1

Yu yu yu

SE15: Egzersiz 1

Li ya li ya li ya li ya li

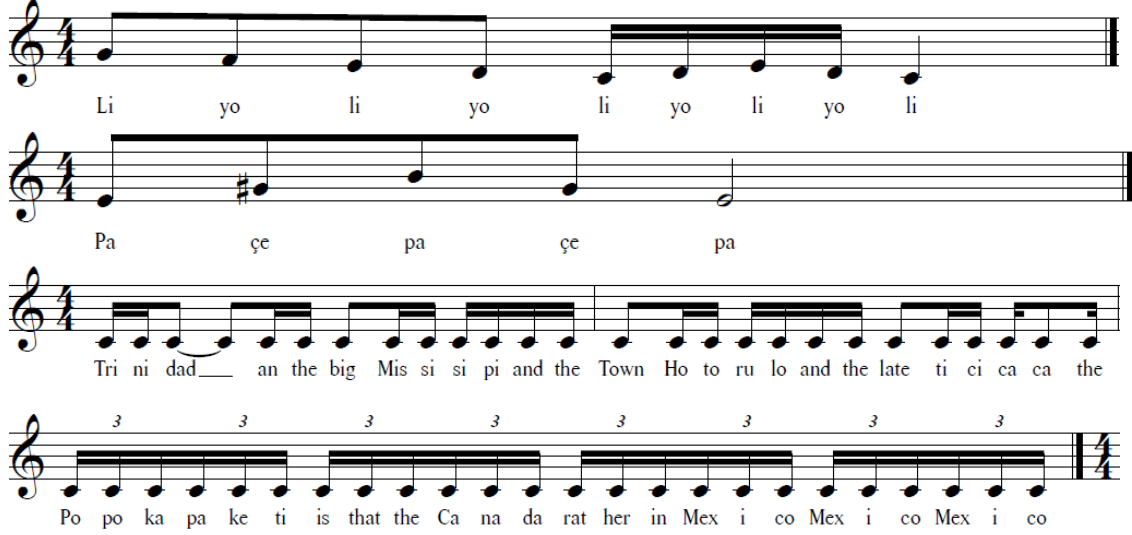
SE16: Egzersiz 1 ve 2

Yay yay yay yay yay yay yay yay yay yay yay yay yay yay yay yay yay
yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy yoy

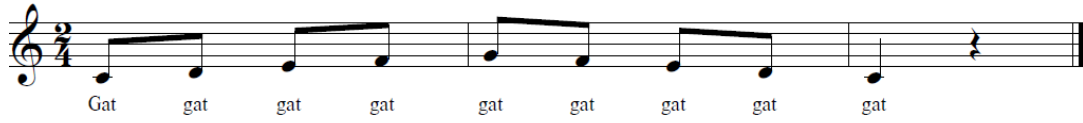

Ses Eğitmcilerinin Duruma ve İhtiyaca Dönük Yarattıkları Ses Egzersizleri

SE1: Egzersiz 1, 2 ve 3

SE2: Egzersiz 1

SE3: Egzersiz 1

SE4: Egzersiz 1, 2, 3 ve 4

SE7: Egzersiz 1 ve 2

Ri yo
Ya hah hah hah hah hah hah hah hah hah hah ha

SE8: Egzersiz 1 ve 2

Si mi ne vi mon di
i ya i

SE9: Egzersiz 1 ve 2

O u o
A o a

SE11: Egzersiz 1 ve 2

i o a i
A e i o a

SE12: Egzersiz 1 ve 2

M
Yey le yay la yo

SE13: Egzersiz 1 ve 2

Ri yo

Ya hah hah hah hah hah hah hah hah hah hah ha

SE15: Egzersiz 1 ve 2

Si mi ne vi mon di

Vi ne mi si mon di

SE16: Egzersiz 1 ve 2

Mi ya mi ya

Mi yo ya

Ses Eğitmcilerinin Metot Kitaplardan Yararlandıkları Ses Egzersizleri

SE3: Egzersiz 1, 2 ve 3

Si mi ne vi

Vi si mon di

Şu su su ya

SE7: Egzersiz 1 ve 2

i ya

Mi yo

SE9: Egzersiz 1 ve 2

Su ri ya

Ya ye yi yo

SE13: Egzersiz 1 ve 2

i ya

Mi yo

SE14: Egzersiz 1 ve 2

Vokal belirtilmedi

Vokal belirtilmedi

SE16: Egzersiz 1 ve 2

Si sı so

Yi ye yo u

Ses Eğitimcilerinin Ses Egzersizlerini Belirlerken Dikkat Ettiği Hususlar

Tablo 2. Ses Eğitimcilerinin Ses Egzersizlerini Belirlerken Dikkat Ettiği Hususlar

Ses türüne göre	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	%94
Çalışılacak/seslendirilecek esere göre	SE1, SE3, SE4, SE5, SE6, SE9, SE11, SE12, SE14, SE15, SE16	%66
Öğrencinin işitme becerisine göre	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE9, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	%88

Öğrencinin o günlük ses sağlığı durumuna göre	SE1, SE3, SE4, SE5, SE6, SE9, SE10, SE11, SE12, SE14, SE15, SE16	%75
Öğrencinin ihtiyacı olan teknik beceriyi kazanmasına dönük	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE8, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	%100
Öğrencinin anatomik (ağız-dil-damak vs.) yapısına göre	SE1, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	%88
Öğrencinin şive/ağız durumuna göre	SE1, SE2, SE3, SE5, SE6, SE9, SE11, SE12, SE14, SE15, SE16	%69
Nefes tekniği kullanabilme durumuna göre	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	%94
Ders türüne göre (Bireysel Çalgı Şan dersi, Ses Eğitimi dersi)	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE11, SE12, SE14, SE15, SE16	%69

Tablo 2’de katılımcılardan biri (SE2) dersinde uyguladığı ses egzersizlerini, çalışılacak/seslendirilecek esere göre, öğrencinin o günlük ses sağlığı durumuna göre ve öğrencinin anatomik yapısına göre belirlemediğini ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı (SE4) dersinde uyguladığı ses egzersizlerini, öğrencinin şive/ağız durumuna göre belirlemediğini belirtmiştir. İki katılımcı (SE7, SE13) derslerinde uyguladıkları ses egzersizlerini, çalışılacak/seslendirilecek esere göre, öğrencinin o günlük ses sağlığı durumuna göre, öğrencinin şive/ağız durumuna göre, ders türüne göre belirlemediklerini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak bir katılımcı ise (SE9) dersinde uyguladığı egzersizleri dersin türüne göre ayırmadığını, iki ders türünde de aynı egzersizleri kullandığını belirtmiştir. Diğer bir katılımcı (SE10) dersinde uyguladığı ses egzersizlerini çalışılacak/seslendirilecek esere göre, öğrencinin işitme becerisine göre, öğrencinin şive/ağız durumuna göre ve ders türüne göre belirlemediğini ifade etmiştir.

Ses Eğitimcilerinin Ses Egzersizleri Yoluyla Öğrencilerine Kazandırdığı Beceriler

Tablo 3. Ses Eğitimcilerinin Ses Egzersizleri Yoluyla Öğrencilerine Kazandırdığı Beceriler

Ses sınırlarını genişletmesi	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE8, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	%100
Müzikal ifadesinin gelişmesi	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE8, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	%100
Ses gürlüğünün gelişmesi	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE8, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	%100
Teknik anlamda kazanım sağlaması	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE8, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	%100

Sese dayanıklılık ve sağlamlık kazandırmak	SE1, SE2, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE8, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	% 100
Ses sağlığı bilincinin geliştirilmesi	SE1, SE3, SE4, SE5, SE6, SE7, SE8, SE9, SE10, SE11, SE12, SE13, SE14, SE15, SE16	% 94

Tablo 3'te katılımcılardan biri (SE2) ses sağlığı bilincinin ses egzersizleri yoluyla geliştirilmediğini belirtmiştir. SE2 dışındaki katılımcıların tamamı ses sınırlarını genişletmesi, müzikal ifadenin gelişmesi, ses gürlüğünün gelişmesi, teknik anlamda kazanım sağlaması, sese dayanıklılık ve sağlamlık kazandırmak, ses sağlığı bilincinin geliştirilmesi maddelerini, ses egzersizleri yoluyla öğrencilerine kazandırdıkları beceriler olduklarını ifade etmişlerdir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen sorular çerçevesinde sırasıyla sunulmaktadır.

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında, ses eğitimcilerinin derslerinin başlangıcında öğrencilerine ses egzersizleri yaptırma durumu değerlendirildiğinde; katılımcıların büyük bir çoğunluğunun derslerin başlangıcında ses egzersizleriyle derse başladıkları, bazılarının ise nefes egzersizleriyle başlayıp ses egzersizlerine geçtiği; diğer taraftan bir ses eğitimcisinin dersine ses egzersizleriyle başlama durumunun dersin türüne göre değiştiği görülmektedir. Buna ek olarak bir ses eğitimcisinin derslerinde 2020 yılından önce ses egzersizleriyle başladığı, 2020 yılından sonra ses egzersizleri yaptırarak başlamadığı belirlenmiştir.

Helmbrecht (1993) ses açmanın önemini temel dayanağını, ses tellerinin de vücudun diğer bölgelerindeki kaslar gibi çalışmalarını belirtmiştir. Konuyla ilgili benzetmeleri ise genellikle, performans öncesi kaslarını ısıtan dansçılar ve atletlerle ilişkilendirmiştir. Performans öncesi alıştırmaya ve egzersiz yapılması yalnızca müzik performanslarıyla sınırlandırılmamıştır. Sporda, dans ve diğer fiziksel etkinlikler öncesi egzersiz yapılması yaygın bir uygulamadır. Bunun yanında Gish vd. (2010) çalışmalarında, 117 katılımcıyla yaptıkları görüşmeler sonunda %54'ünün şarkı söylemeden önce ses açma egzersizleri yaptıklarını saptamışlardır. Bu oran, bu çalışmadaki çalışma grubundan elde edilen veriler düşünüldüğünde düşük kalmaktadır. Çalışma grubundaki ses eğitimcilerinin öğrencilerine performans öncesi ses açma egzersizleri yapma alışkanlığı kazandırdıkları düşünüldüğünde ise ses eğitimi açısından olumlu olduğu görülmektedir.

Bu araştırma sonucunda ses eğitimcilerinin çoğunluğunun ses eğitimi derslerinin başlangıcında ses açma egzersizleri yaptıkları; bir kısmının ise nefes açma egzersizleri ile başladıkları anlaşılmıştır. Konuya ilişkin daha derinlemesine bir çalışma yapılarak; ses egzersizleri öncesi nefes egzersizleri çalışmalarının yapılmasının, performansa etkisine bakılması önerilebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında, ses eğitimcilerinin çalışmalarını uygularken yararlandıkları eğitim materyalleri değerlendirildiğinde; ses eğitimcilerinin tamamının uyguladıkları ses egzersizlerinin geçmişten günümüze öğretmenlerinden edindikleri usta çırak ilişkisini devam ettirdikleri görülmektedir. Buna ek olarak ses eğitimcilerinin tamamının derslerinde duruma ve ihtiyaca dönük ses egzersizi yarattıkları ve katılımcıların büyük bir çoğunluğunun metot kitaplardaki ses egzersizlerinden yararlandıkları görülürken bazı katılımcıların ise metot kitaplardan yararlanmadıkları görülmektedir. Bir ses eğitimcisinin metot kitapları sadece

teorik bilgiler için kullandığı, diğer bir ses eğitimcisinin ise metot kitapları yetersiz bulduğu için kullanmadığı belirlenmiştir.

Kullanılan kaynak ve metot kitaplara ilişkin görüşler alındığında; ses eğitimcilerinin büyük bir çoğunluğunun Asena Gözen Baltacıoğlu- Şan İçin Temel Bilgiler ve Ses Egzersizleri metot kitabını kullandıkları, bazı katılımcıların Ayşe Meral Türeyin – Ses Eğitiminde Metot ve Uygulama kitabını kullandıkları görülmektedir. Buna ek olarak bazı katılımcılar Suna Çevik – Koro Eğitimi kitabını kullanırken bazı katılımcıların ise Concon, Vaccai ve Panofka metot kitaplarını kullandıkları belirlenmiştir. Diğer ses eğitimcilerinin ise Gülşen Şimşek – Şan İçin Piyano Eşlikli Albüm, Gül Sabar - Sesimiz, Eğitimi ve Korunması, Mustafa Kartal – Ses Teknikleri, Mathilde Marchesi - Bel Canto metot kitaplarındaki ses egzersizlerinden yararlandıkları görülmektedir.

Ses eğitimcilerinin güncel ses egzersizleri edinmeye dönük başvurdukları kaynaklar değerlendirildiğinde; ses eğitimcilerinin büyük bir çoğunluğunun güncel ses egzersizleri çalışmalarını Youtube platformu üzerinden takip ettikleri, ses eğitimcilerinin bazılarının ise meslektaşlarla iletişim yoluyla güncel çalışmaları takip ettikleri görülmektedir. Diğer katılımcıların ise masterclass, yayınlar ve yabancı kaynaklar yoluyla güncel ses egzersizi çalışmalarını takip ettikleri, iki ses eğitimcisinin tamamını takip ettikleri ve iki katılımcının ise hiçbirini takip etmedikleri belirlenmiştir.

Ses eğitimcilerinin ses egzersizleri çalışmalarını uygularken piyano kullanma durumları değerlendirildiğinde; ses eğitimcilerinin tamamının derslerinde piyanoyu etkili olarak kullandığı görülmektedir.

Sağır ve Şakalar'ın (2018) Türkiye'deki Şan Öğretiminde Modernleşme ve Yerellik adlı makalelerinde, konservatuvarlarda yürütülen şan derslerinde kullanılan yabancı kaynakları sıralamışlardır. Belirtilen yabancı kaynak kitapların sayısının oldukça fazla olduğu görülürken; müzik eğitimi anabilim dallarında görev yapan ses eğitimcilerinin yabancı kaynak kullanımlarının oldukça az olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde Çelik'in (2020) *How to Sing (Lilli Lehmann)* adlı makalesinde, adı geçen kitabı detaylı olarak tanıttığı görülmektedir. Ses eğitimcilerinin bu gibi farklı kaynaklara ulaşarak derslerinde kullandıkları kaynak ve materyallerini zenginleştirilmesi mümkün görülmektedir.

Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında görev yapan ses eğitimcilerinin diğer bir müzik eğitimi kurumu olan konservatuvarların opera-şan bölümlerinde görev yapan ses eğitimcilerinin kullandıkları kaynakları araştırmaları ve dersleri için uygun olan bu kaynakları edinerek ders materyallerini çeşitlendirmeleri önerilebilir. Konservatuvarlarda kullanılan metot kitapların müzik eğitimi anabilim dallarında yürütülen ses eğitimi derslerinde kullanılabilirliği ile ilgili bir araştırmanın yapılması önerilebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında, ses eğitimcilerinin derslerinde en sık tercih ettikleri egzersizler incelendiğinde; geçmişten günümüze edinilen, duruma ve ihtiyaca dönük yaratılan ve metot kitaplardan yararlanılarak edinilen ses egzersizlerinin olduğu görülmüştür. Egzersizlerin sıklıkla diatonik yapıda olduğu, 3'lü ya da 5'li ses dizisi aralığında olduğu, legato geliştirmeye dönük egzersizlerin daha sık kullanıldığı görülmüştür.

Guthmiller (1986) çalışmasında egzersizlerde çeşitlendirmenin önemli olduğunu, her zaman aynı egzersizlerin yapılmasının mental ve fiziksel tembelleğe yol açtığını belirtmiştir. Ses eğitimcilerinin 5'li aralıkta, majör tonlarda oluşturulmuş ezgilere sıkça başvurmalarının bu yönde bir tembelleğe sebep olabileceği düşünülebilir. Gish vd. (2010) ise, çalışmalarında; katılımcıların en çok kullandıkları ses açma egzersizlerinin inici ve çıkıcı beşli dizi, inici ve çıkıcı oktav dizileri, legato arpejler ve glissandolar olduğunu saptamışlardır. Literatürde yer alan çalışmalarda rastlanan ses egzersizleri rutinleri ile bu araştırma kapsamında ses

eğitimcilerinin kullandıkları ses egzersizlerinin benzerlik gösteriyor olması bir yandan bu egzersizlerin yeterli bulunduğu izlenimini yaratıyor olsa da bunda ses eğitimcilerinin geçmişten günümüze benimsedikleri ve alıştıkları egzersizlerle kendilerini sınırlıyor olabileceklerini düşündürmektedir.

Yapısında majör-minör değişimlerin olduğu, sıralı ezgiler yerine farklı aralıkların harmanlandığı ezgilerle oluşturulmuş egzersizlerin; ses eğitimi derslerinde öğrencilerin işitme becerilerinin gelişimine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında, ses eğitimcilerinin ses egzersizlerini belirlerken dikkat ettikleri hususlar değerlendirildiğinde; maddelendirilmiş tüm başlıkların neredeyse tüm ses eğitimcileri tarafından onaylandığı görülmüştür. Ancak katılımcılardan biri (SE2) dersinde uyguladığı ses egzersizlerini, çalışılacak/seslendirilecek esere göre, öğrencinin o günkü ses sağlığı durumuna göre ve öğrencinin anatomik yapısına göre belirlemediğini ifade etmiştir. Diğer bir katılımcı (SE4) dersinde uyguladığı ses egzersizlerini, öğrencinin şive/ağız durumuna göre belirlemediğini belirtmiştir. İki katılımcı (SE7, SE13) derslerinde uyguladıkları ses egzersizlerini, çalışılacak/seslendirilecek esere göre, öğrencinin o günkü ses sağlığı durumuna göre, öğrencinin şive/ağız durumuna göre, ders türüne göre belirlemediklerini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak bir katılımcı ise (SE9) dersinde uyguladığı egzersizleri dersin türüne göre ayırmadığını, iki ders türünde de aynı egzersizleri kullandığını belirtmiştir. Diğer bir katılımcı (SE10) dersinde uyguladığı ses egzersizlerini çalışılacak/seslendirilecek esere göre, öğrencinin işitme becerisine göre, öğrencinin şive/ağız durumuna göre ve ders türüne göre belirlemediğini ifade etmiştir. Literatür incelendiğinde ses eğitimcilerinin ses egzersizlerini belirlerken hangi hususları göz önünde bulundurdıklarına yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır ancak genel olarak ses egzersizlerinin sesin kalitesini arttırmak ve ses sağlığı için işlevini hesaba katarak uyguladıkları görülmüştür.

Araştırmanın beşinci alt problemi kapsamında, ses eğitimcilerinin ses egzersizleri yoluyla öğrencilerine kazandırdıkları beceriler değerlendirildiğinde; ses eğitimcilerinden birinin ses egzersizleri yoluyla ses sağlığı bilincinin geliştirilmediğini ifade ettiği görülmektedir. Bu katılımcı dışındaki katılımcıların tamamının, ses sınırlarını genişletmesi, müzikal ifadesinin gelişmesi, ses gürlüğünün gelişmesi, teknik anlamda kazanım sağlaması, sese dayanıklılık ve sağlamlık kazandırmak, ses sağlığı bilincinin geliştirilmesi maddelerinin ses eğitimcilerinin ses egzersizleri yoluyla öğrencilerine kazandırdıkları beceriler oldukları görülmektedir. Moorcroft ve Kenny (2012) çalışmalarında ses egzersizlerinin direkt olarak performans anında ses kalitesini etkileyen önemli bir faktör olarak belirtmişlerdir. Bunun yanında dinleyicilerin dinledikleri sanatçının performansından, sanatçının egzersiz yaparak ya da yapmadan performansına başladığını ayırabildiklerini saptamışlardır. Performans, kazanılan tüm becerilerin bir dışavurumu olarak nitelendirildiğinde, ses eğitimcilerinin bahsedilen kazanımları sağlamada ses egzersizlerinin işlevini olumlu yönde kullanmaları olumlu bulunmaktadır. Blaylock (1999) ise sağlıklı bir konuşma ve şarkı söyleme için vokal ses egzersizlerinin önemli işlevleri olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada yer alan ses eğitimcilerinden yalnızca birinin ses egzersizleri yoluyla ses sağlığı bilincinin geliştirmediğini ifade etmesi ancak diğer tüm katılımcıların ses sağlığı bilinci için ses egzersizlerinin işlevinin farkında olması olumlu görülmektedir.

Egzersizler fiziksel tüm aktivetelerde hazırlayıcı nitelikte olması gibi ses eğitimi derslerinde de benzer bir misyonu üstlenmektedirler. Ses eğitimcilerinin ses egzersizlerini hazırlayıcı olmaları dışında çeşitli becerileri kazandırmaya dönük kullandıklarının anlaşılması haftada 1 saatlik bir derste maksimum verim elde edilmesine dönük olumlu görülmektedir. Bu becerilerin ne düzeyde kazandırıldıklarının ölçülmesine ya da anlaşılmasına dönük araştırmaların yapılması ile ses egzersizlerinin etkililiği anlaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Akgöl, Ö. (2019). *Egzersiz Yapan Yetişkinlerin Egzersize Olan Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (27. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Blaylock, T. R. (1999). Effects of Systematized Vocal Warm-Up on Voices With Disorders of Various Etiologies. *Journal of Voice* 13 (1), 43-50.
- Çelik, S. (2020). How To Sing. *Eurasian Journal of Music and Dance*, (16), 378-382.
- Çevik, S (1999) *Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri*. Ankara: Yurt Renkleri Yayınları.
- Deniz, T. (2019). *Vokal Patolojisi Bulunmayan Profesyonel Ses Kullanıcılarında Ses Terapisinin Etkililiği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü .
- Frisell, A. (2007). *The Baritone Voice*. Boston: Branden Publishing Company.
- Gerçeker, M., Yorulmaz, İ. ve Ural, A. (2000). Ses ve Konuşma. *K.B.B. ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi* 8(1); 71-78.
- Gish, A., Kunduk, M., Sims, L. ve McWorther, A. J. (2010). Vocal Warm-Up Practises and Perceptions in Vocalists: A Pilot Survey. *Journal of Voice* 26(1); 1-10.
- Guthmiller J. H. (1986). The Goals of Vocalization: Developing Healthy Voices and the Potential for Expressive Singing, *The Choral Journal*, 26 (7); 13-15.
- Gürel, S. (2021). Güzel Sanatlar Liselerinde Kullanılan Bireysel Ses Eğitimi Kitabındaki Alıştırma ve Eserlerin Hedef Davranış İlişkisinin İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18), 1-15.
- Öztürk, F. G. (2003). Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Ses Eğitiminin Önemi ve Bireysel Ses Eğitimi Dersi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 79-85.
- Öztürk, F. G., Akgün, G. (2007). Ses Eğitimi ve 3 R Kuralı. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 15 (1), 423-426.
- Kartal, M. (2009) *Konuşmacılar ve Şarkıcılar için Ses Teknikleri*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Kurt, F. (2004). *Bedensel ve Zihinsel Gelişme Tekniklerinin Ses Eğitiminde Kullanılabilirliği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lapine, P. R. (2008). The Relationship between the Physical Aspects of Voice Production and Optimal Vocal Health. *Music Educators Journal*, 94 (3), 24-29.
- Moorcroft, L., Kenny, D. T. (2012). Singer and Listener Perception of Vocal Warm-Up. *Journal of Voice*, 27 (2), 258-271.
- Olkun, C. (2019). *Türk Makam Müziği Ses Egzersizleri İçin Bir Yöntem Önerisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Otacıoğlu, S. (2020). Ses Eğitiminde Register Algısı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (3) , 1295-1311.
- Öner, A. (2020). Klâsik Türk Mûsikîsinde Ses Açma Egzersiz Teknikleri, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 9 (5), 4043-4058.
- Polat, S. (2017). Ses Eğitiminin Temel Öğelerinin Ve Çeşitli Söyleme Tekniklerinin Kazandırılmasında Makamsal Ezgilere Dayalı Egzersizlerin Kullanılabilirliği. *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 3 (1), 1-18.
- Sabol, J., Lee, L. ve Stemple, J. C. (1995). The Value of Vocal Function Exercises in the Practice Regimen of Singers. *Journal of Voice*, 9 (1), 27-36.

- Sağır, T., Şakalar, A. (2018). Türkiye'deki Şan Öğretiminde Modernleşme ve Yerellik. *Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art.3* (6), 1-9.
- Sevinç, S., Şimşek, G. (2004). Müzik Eğitimi Bölümlerinde Ses Eğitimi (Şan) Dersine Ayrılan Sürenin Yeterli Olup Olmadığı Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 207-216.
- Subaşı, M., Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Şenyayla, R. S. (2006). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Klasik Türk Müziği Bölümü Ses Eğitimi Dersinde Uygulanan Ses Araştırmalarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Talay, D. (2019). *Vokal Patolojisi Bulunmayan Profesyonel Ses Kullanıcılarında Ses Terapisinin Etkililiği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tepe, C. (2021). Müzik Öğretmeni Adaylarının Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Dersi Kazanımlarına Ulaşma Düzeyleri. *EJMD 2022* (21), 31-49.
- Uçman Karaçalı, P. (2012). *Profesyonel Ses Sanatçılarının Ses Üretiminde Karşılaştıkları Teknik Sorunlara Yönelik Yeni Öneriler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Uğurtay, Ö. (2006). *Ses Kısıklığı Yakınması Olan Hastalarda Tedavinin Etkinliğinin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yener Kekeç, D. (2006). *Müzik Öğretmeni Anabilim Dallarında Uygulanan Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Türk Müziğine Dayalı Ezgilerin Kullanımına İlişkin Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yiğit, N. (2012). Profesyonel Ses. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (3), 955-964.

Çatışma Beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişki bulunmamakta, dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışması olmamaktadır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı: Araştırmanın etik kurul onayı, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Etik Kurulu'nda, 07.03.2022 tarihli ve 220021 sayılı karar ile alınmıştır.

Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkıda bulunmuştur.